

Τ Ο Γ Ι Ο Υ Σ Ο Υ Ρ Ι

Οταν το πρωτάκουσα, ήμουν παιδί στα σπάργανα. Και σαν έφτασα εικοσάχρονο παλικάρι, έλεγαν ακόμη για εκείνο, με τον ίδιο θαυμασμό και περισσότερη φρίκη. Το γιούσουρι, το αντρειωμένο γιούσουρι, που βρίσκεται στον κόρφο του Βόλου! Το γιούσουρι, που ώρες ψηλώνει και θεριεύει ως το πρόσωπο της θάλασσας· ώρες χαμηλώνει και γίνεται κάστρο αγύριστο, με τους ρόζους και τα κλαδιά, με τις ρίζες και τ' αντιρρίμματα! Κάτω στο νησί μας το έχουν μόλογο*! Γενιά σε γενιά το παραδίνουν οι ναύτες και πάει από πατέρα σε παιδί, από παιδί σ' εγγόνι, πάντα μεγάλο, θαυμαστό πάντα, σκληρό σαν σίδηρο, δυνατό σαν λέοντας, ψυχωμένο κι αθάνατο σαν στοιχειό.

Εκείνοι που το πρωτόειδαν έσβησαν από τη θύμηση των ανθρώπων τώρα. Εκείνοι που ονειρεύτηκαν να το κόψουν,

* μόλογο=παράδοση που τη λέει ο ένας στον άλλο, τη μολογά

κοιμούνται αξύπνητα στη γη ή και στα βάθη της θάλασσας. Εκείνοι που πήγαν γυρεύοντάς το, δε δευτέρωσαν το σκοπό τους. Έχει, σου λένε, κατιτί πλάνο κι επίβουλο, και αλλάζει χρώματα και αλλάζει σχήματα, και γλιστρά σαν χέλι και θεμελιώνεται σαν πύργος και φωσφορίζει σαν ωκεανόψαρο, που λύνεται το σώμα με το πρώτο αντίκρισμα.

Εγώ, από μικρός που το άκουα, μ' έπανε κατιτί παράξενο: Φόβος και μαζί πείσμα. Καλά, έλεγα, ο διπίθαμος Αράπης* που ρουφά τα πέλαγα και φράζει τα ποτάμια μονάχα με τα γένια του. Καλά η αθάνατη γοργόνα, του Αλέξαντρου η αδερφή, που γυρίζει τη θάλασσα και στο πικρό άκουσμα βουλιάζει τα πλεούμενα σύψυχα με την ουρά της. Καλά κι ο Άριστος, που σκοτώνει τα θηρία και τα βουνά γκρεμίζει και ξεριζώνει ρουπάκια με το κοντάρι του. Μα ένα δέντρο εκεί, του νερού πλάσμα, θρέμμα του άμμου, και να κάνει τόσα θάματα. Μπα, ντροπή μας! Άκουα τους άντρες, λεβεντοθρεμμένους, και να μιλούν για αυτό με τόσο σεβασμό, σαν να μιλούσαν για το Τρισυπόστατο. Εκείνοι μια φορά έβαλαν τα στήθη τους εμπρός στο κανόνι του Τούρκου! Πήδηξαν με αναμμένο δαυλί στις μπαρουταποθήκες του! Είδαν το θάνατο χίλιες φορές, και δεν τόλμησαν να ξεριζώσουν ένα δεντρί! Δεν μπορούσα να το χωνέψω.

* διπίθαμος Αράπης=ήρωας του παραμυθιού

Τ Ο Γ Ι Ο Υ Σ Ο Υ Ρ Ι

- Δε μου λες, πατέρα; κάνω κάποτε του γέροντά μου· τι είναι αυτό το γιούσουρι;

- Ξύλο, παιδί μου, σαν και τ' άλλα· θαλασσόξυλο. Αν θέλεις να το μάθεις, σύρε να ιδείς την πίπα μου.

Πάω μέσα, ανοίγω το αρμάρι, βρίσκω την πίπα του. Μια πίπα χοντρή και μεγάλη, με ρόζους, μαύρη, κατάμαυρη σαν έβενος.

- Μπα! Τούτο είναι το γιούσουρι; Το κόβουν λοιπόν;

- Το κόβουν λέει; Αφού το 'χεις στα χέρια σου! Έκοψα πήχες όταν ήμουν σφουγγαράς.

- Γιατί δεν πας λοιπόν να κόψεις και το γιούσουρι του Βόλου;

Πέτρωσε ευθύς το χαμόγελο στα χείλη του· σοβαρεύτηκε το πρόσωπό του. Γύρισε και με κοίταξε αφαιρεμένα, σαν να έλειπε ο νους από το κεφάλι του.

- Α! είπε. Το γιούσουρι του Βόλου δεν είναι το ίδιο. Πήγα μια φορά κι εγώ· μα λίγο έλειψε να αφήσω δίχως άντρα τη μάνα σου.

- Αφού κόβεται! ...

- Κόβεται όταν είναι μικρό. Κάτω στην Μπαρμπαριά είναι δάση ολάκερα. Εκεί που ψαρεύουν το σφουγγάρι, αρπάζουν και κάνα κλαρί. Έτσι κλεφτά, στην ώρα που κοιμάται.

Άμα όμως ξυπνήσει, δεν το κόβει ούτε η ρομφαία του Αρχάγγελου...

- Το γιούσουρι του Βόλου δεν κοιμάται;

- Κοιμάται· μπορεί να κάμει δίχως ύπνο; Μα εκείνο στοίχειωσε πια! Ζει με τους αιώνες. Ποιος ξέρει από πότε; Να ιδείς των παλαβών τα κόκαλα πώς κρέμονται πολυέλαιοι απάνω του! ... Και το βλέμμα του, κάπως δειλό, στυλώθηκε απάνω σε μια στάμνα που έστεκε σπασμένη στην αυλή· το μέτωπό του σούφρωσε και κέρωσε, λες κι έβλεπε οχιά να προβάλλει από κει.

- Εσύ, πατέρα, πώς πήγες; Με τη μηχανή; Ξαναρώτησα.

- Όχι, με την πέτρα*, σαν τους Καλυμνιώτες. Πού μηχανές στον καιρό μας!

- Εγώ, σαν μεγαλώσω, θα πάω να το κόψω, είπα με πείσμα.

Ενόμιζα πως θα έλεγε όχι· πως θα φρόντιζε με χίλια δυο να μ' εμποδίσει· πως θα μου διηγόταν ιστορίες τρομερές για ν' απελπιστώ. Τίποτα! Μια στιγμή με κοίταξε συλλογισμένος από τα πόδια ως την κορφή, σαν να μετρούσε το ανάστημά μου· χαμογέλασε.

- Καλά· σαν μεγαλώσεις να πας· είπε με την πρώτη του απάθεια. Τώρα που είσαι μικρός, σύρε να μάθεις τη θάλασσα.

* με την πέτρα=παλιά οι σφουγγαράδες βουτούσαν κρεμώντας μια μεγάλη πέτρα πάνω τους, για να φτάνουν πιο γρήγορα στο βυθό

Πήγα κι έμαθα τη θάλασσα. Ναυτόπουλο έγινα, έπειτα ναύτης. Είδα φουρτούνες, χιονιές, αγριοκαίρια. Πήγα και με σφουγγαράδικα στην Μπαρμπαριά. Μα και ναυτόπουλο, και ναύτης, και σφουγγαράς, δεν ξέχασα το στοιχειωμένο γιούσουρι και το λόγο που έδωσα στον πατέρα μου. Μαζί με το κορμί μεγάλωνε κι ο πόθος μέσα μου, σαν να τον είχα στο αίμα μου. Εγώ ήθελα να κόψω το γιούσουρι, στην ανάγκη να το ξεριζώσω και να το σύρω πίσω από το καΐκι στο νησί μας. Θα το ξάπλωνα στην αμμουδιά θρασίμι και θα έβανα διαλαλητή να διαλαλήσει σε όλη τη χώρα: «Εβγάτε, χωριανοί, να ιδείτε το μέγα θάμα! Το στοιχειό της θάλασσας νικήθηκε από του νησιού μας το στοιχειό, το Γιάννο Γκάμαρο. Τρέμουν, τρίζουν τα βουνά!

Εβγάτε, χωριανοί, να ιδείτε και να ειπείτε! ...». Θα έτρεχε αμέσως μελίσσι ο λαός· θα έβλεπαν οι θαλασσογέννητοι και θα σταυροκοπιούνταν, θα έβλεπαν οι γυναίκες και θα τρόμαζαν· τα παλικάρια και θα ζηλοφθονούσαν· οι λυγερές και θα έλεγαν: Να λεβεντονιός για να γίνει άντρας μας! Δεύτερος Αϊ – Γιώργης θα δοξαζόμουν στο νησί. Κι ένας τρόμος μυστικός, μια λαχτάρα βασάνιζε κάθε τόσο την ψυχή μου, μην προλάβει άλλος και αρπάξει τη δόξα μου. Γυρεύεις τι γίνεται; Αλλά πάλι ησύχαζα με την ιδέα πως άλλος αξιότερός μου δεν ήταν δυνατό να γεννηθεί. Και ακόμη πίστεψα πως το δεντρί εκείνο δεν

καθόταν τόσους αιώνες εκεί στον ανήλιαστο θρόνο του, παρά για να γίνει μια μέρα δικό μου παίνεμα. Κι έτσι έκλεισα τα είκοσι χρόνια μου. Ψάρευα το σφουγγάρι με τη μηχανή του καπετάν Στραπάτσου στην Έγριπο. Δώσε απάνω, δώσε κάτω, φτάσαμε και στον κόρφο του Βόλου. Άρπαξα τον καιρό.

- Τι λες, καπετάνιε; Κάνουμε την απόπειρα;

- Ποια;

- Πάμε να κόψουμε το γιούσουρι;

Γέλασε ο καπετάν Στραπάτσος· γέλασαν και οι άλλοι. Γέλασα τέλος κι εγώ. Δεν τολμούσα να κάνω το σοβαρό.

- Ρε, τι λες; μου κάνει· είσαι στα συγκαλά σου... ή να στείλω για τον παπά; Αμή! ... Πήγαν τόσοι και τόσοι και δεν έκαναν τίποτα και θα κάμουμε εμείς;

- Γιατί όχι; Είραστ' αδέξιοι εμείς; Έπειτα – άκου να σου ειπώ – εκείνοι πήγαν με την πέτρα. Μια βουτιά κι απάνου. Τι θες να κάμουν με μια βουτιά;

- Μωρέ, κοίτα να βγάλουμε το καρβέλι και άφησε τα όνειρα! μου λέει τέλος ο καπετάνιος.

Δεν απελπίστηκα. Θα τον καταφέρω στο ύστερο, σκέφτηκα. Και αλήθεια, έδωκα πήρα, τον κατάφερα μια Κυριακή που δεν ψαρεύαμε.

Τι λες, πάμε; του κάνω.

- Πού να πάμε;
- Για το γιούσουρι.
- Και ποιος θα βουτήξει;
- Εγώ βουτάω· γι' αυτό ρωτάς;

Πήγαμε τέλος. Κοιτάζω με το γυαλί στον πάτο· πουθενά γιούσουρι! Φέρνω μια βόλτα, δυο, τρεις· τίποτα! Άρχισα ν' απελπίζομαι. Μιαν απελπισία παράξενη. Τόσα χρόνια το ανίσταίνα στη φαντασία μου, το έβλεπα μπροστά μου, πάλευα μαζί του, το νικούσα, και τώρα να βγαίνουν όλα ψέματα! Δεν μπορούσα να το υποφέρω. Κάπου έπρεπε να υπάρχει, κάπου να το συναντήσω, θες κάτω στους βυθούς, θες πέρα στο ακρογιάλι, θες απάνω στα σύγνεφα! Να το συναντήσω, να μετρηθώ μαζί του, κι ας με καταλύσει. Ας κρεμαστούν και τα δικά μου κόκαλα απάνω του, όπως και των άλλων παλαβών. Όχι όμως να μην το γνωρίσω ποτέ στη ζωή μου! Τότε γιατί έζησα τόσον καιρό, γιατί έγινα εικοσάχρονος, γιατί έμαθα τη θάλασσα, γιατί ανασκάλισα τους βυθούς; Μονάχα για το καρβέλι;

- Τραβάτε για το λιμάνι· τραβάτε να πιούμε και καμιά· είπε ο καπετάνιος βαριεστημένος. Οι γερόντοι λένε κάποτε παραμύθια.

Κρύος ιδρώτας με πήρε. Άρχισαν να θολώνουν τα μάτια μου.

- Στο Θεό σου, καπετάνιε, του λέω, έχει υπομονή. Να φέρουμε μια βόλτα πάλι.

Ούτ' εκείνος όμως, ούτε οι λαμνοκόποι με άκουαν. Το καϊκι γύρισε κι έφυγε για το λιμάνι βαριεστημένο κι εκείνο. Εγώ κρεμασμένος στην κουπαστή, δεν έπαυα να κοιτάζω ζερβόδεξα, με καρδιοχτύπι μεγάλο σαν να ζητούσα της μάνας μου τα κόκαλα. Μάταια όμως! Το νερό πρασινογάλαζο έφτανε ως κάτω στον πάτο και μου έδειχνε ξερά τα φύκια· όχτους εδώ απόκρημνους, εκεί αμμόστρωτες απλωσιές, σουφρωμένες, ζεστές, κρεβάτια για τις νεράιδες μαλακά κι απάρθена. Το γιούσουρι όμως όχι· κανένα σημάδι για τ' ονειρεμένο μου δεντρί. Έλεγα ν' αφήσω το γυαλί και να ξαπλωθώ στο κατάστρωμα. Αλλά την ίδια στιγμή, θολό σύγνεφο ίσκιωσε μπροστά μου, πίσω έμεινε σαν να διάβηκε φάλαйна.

- Στοπ! φωνάζω· σταθήτε!

Στάθηκε το καϊκι, γύρισε πίσω στα νερά του και είδαμε όλοι σαν χιλιόχρονη βελανιδιά να κάθεται στον πάτο. Δεν ήταν λοιπόν ψέμα, δεν ήταν παραμύθι! Ντύνομαι γοργά, παίρνω το λάζο στη ζώση μου, ένα τσεκούρι στο χέρι και βουτώ κάτω. Μα καθώς σήκωσα τα μάτια, σύγκρυο μ' έπιασε. Καλά το έλεγαν οι γέροντές μας. Τι ο διπίθαμος Αράπης! Τι Γοργόνα και τι Άριστος! Τούτο είναι το θάμασμα! Οι ρίζες του μελαψές, λεπιδοντυμένες, βύζαιναν το μάρμαρο, έμπαιναν στις σχισμές, αγκάλιαζαν τ' αγκωνάρια, γάντζωναν τις ποδιές του, ένα σώμα θαρρείς και μια

δύναμη. Απάνω ορθοκάθεδρος ο κορμός, αρκουδοντυμένος, με ρόζους εδώ κι εκεί κλειστούς στο πολυτρίχι μέσα, οργιές ψήλωνε. Και από κει κλαδιά και αντικλάδια μυριόροζα, καμαρωτά κι ολόισια έφευγαν πέρα δώθε, ψηλά και χαμηλά, λες κι έπασχαν ν' αποκλείσουν όλο τον πλατύχωρο κόρφο με το δίχτυ τους. Ολόγυρα το νερό διάφανο, σαν γυάλα το σκέπαζε και το έλουζε, τροφή μαζί και ταίρι, ανάσα και κλίνη του. Και κάτω από το μαρμαρένιο βάθρο σκοτεινή έχασκε η άβυσσο, κρύα και άπατη.

Έβρα το δέντρο στον ύπνο του, μα και στον ξύπνο να το 'βρισκα, το ίδιο έκανε. Αν ήταν ν' αρπάξω ένα κλαδί και να βγω απάνω, καλά. Μα εγώ ήθελα να το κόψω σύρριζα. Για τούτο κατέβηκα εκεί. Έκαμα το σταυρό μου, ξάμωσα το τσεκούρι και γκοπ! του κατάφερα την πρώτη. Ξύπνησε όφης· και αρχίζει αμέσως ένας σίφουνας, ένας χτύπος, ένα κακό, λες και χύθηκαν όλα τα ρέματα απάνω μου. Το νερό χόχλασε, δάρθηκε κλωθογύριστα, σκότος πήδηξε από την άβυσσο κι έχασα όλα τα πάντα. Έκατσα χαμηλά, αρπάχτηκα σ' ένα ρίζωμα να μη με σύρουν· και είδα άξαφνα τους ρόζους τους κλειστούς να γλαυκοπαίζουν σαν μάτια αράπικα και να χύνεται αστρίτης η φλόγα απάνω μου. Και στα κλαδιά τα λευκοπράσινα είδα να κρέμονται τα σκέλεθρα, πομπή και γάνα* των παλαβών που τόλμησαν να

* γάνα=σκουριά, καπνιά

τα βάλουν μαζί του. Στο βρούχημά του άκουσα χτύπο ξεχωριστό. Και δεν ήταν άλλος παρά τα κόκαλα που δέρνονταν μεταξύ τους και τα γυμνά ποδάρια λάχτιζαν με πείσμα τ' άσαρκα μέτωπα, σαν να τους έλεγαν: Γιατί μας φέρατε εδώ;

Από πάνω μου τσίμπησε ο καπετάνιος.

- Έλα τώρα. Έλα και δε θα κάμεις τίποτα.

Δε θα κάμω τίποτα! Κι εγώ το κατάλαβα· μα και με τι μούτρα ν' ανέβω απάνω; Πού το στοιχειό του νησιού μας πλια; Πού ο Αϊ – Γιώργης; Α, όχι· αν δεν κατέβαινα, καλά· μα τώρα πάει! Μόλις έπεσε ο σίφουνας, σηκώνω το τσεκούρι και του καταφέρνω δεύτερη με όλη μου τη δύναμη. Πέτρα να χτύπαγα, το λιγότερο θα ράγιζε· εκείνο τίποτα· ούτε σκλήθρα δεν άνοιξε. Αντί να πάει μέσα το τσεκούρι, έφυγε πίσω δυο πιθαμές, τρεις, τέσσερις, σαν να χτυπούσα σε λάστιχο. Πρέπει να το ξεριζώσω πικροσυλλογίστηκα. Τσιμπάω απάνω:

- Ρίχτε μου το λοστό.

Μου κατεβάζουν το σύνεργο. Ρίχνω πέρα το τσεκούρι και αδράχνω το λοστό. Αρχίζω στις ρίζες. Τυραννήθηκα κι εγώ δεν ξέρω πόσο. Ώρες έρχονταν, ώρες περνούσαν, κι εγώ με το λοστό στο χέρι. Μόνο στεκόμουν κάποτε να πάρω ανάσα ή και να ρίξω γύρω καμιά ματιά. Μπορούσε το σκυλόψαρο να ριχτεί πάνω μου. Τέλος τσιμπάω πάλι:

- Ρίχτε μου τη γούμενα*.

- Μωρ', έλα πάνω, τσιμπάει ο καπετάνιος ανυπόμονος.
Για σένα τη θες τη γούμενα; Έχουμε και φιλότερο σκοινί.
Έλα πάνω· θα σου κόψω τον αέρα!

- Κόβεις τον αέρα, μα σκίζω το λάστιχο· του απαντώ
θυμωμένα. Ή ξέχασες πως έχω το λάζο μαζί μου;

Τα χρειάστηκε ο καπετάν Στραπάτσος· μου έριξε τη γού-
μενα. Πιάνω από μακριά και θηλυκώνω καλά τον κορμό.
Έπειτα πηγαίνω στο άλλο πλευρό και αρχίζω πάλι με το
λοστό τις ρίζες. Εκείνο δώσ' του και γλαυκόπαιζε τα μάτια,
σαν να ήθελε να με μαγνητίσει. Εσειόταν και τάραζε σαν
ψάρι· τα κλαδιά του, χταποδιού απλοκαμοί, λάγνευαν δώθε
κείθε, κουλουριάζονταν, τίναζαν καταπάνω μου τ' ακροδά-
χτυλά τους να με συλλάβουν! Μα πού να με συλλάβουν! Και
αν δεν ήξερα καθόλου τα δολερά παιχνίδια του, κι αν δεν είχα
ακούσει τα καμώματά του, τα σκέλεθρα που έβλεπα σφηνω-
μένα ψηλά ήταν αρκετά να μου δείξουν τον κίνδυνο. Σε κάθε
του ανακλάδισμα στρείδι κολλούσα στα πλευρά του μάρμα-
ρου. Πόδια, χέρια, μάτια, όλα δούλευαν σύγκαιρα. Και ο
λοστός, αφύς, ξερίζωνε ένα με το άλλο τ' αντιρρίματα, τα
έβγαζε από τα θαλάμια τους, τα χώριζε από την πέτρα,

* γούμενα=χοντρό σκοινί

ξεφλουδισμένα πολλές φορές κι άλλες φορές με σκλήθρες από χάλαρα, με φόρτωμα από κοχύλια.

Τέλος, κατάλαβα πως άρχισε να λασκάρει. Έχανε το στήριγμά του.

- Απάνω! τσιμπάω.

Με ανεβάζουν απάνω. Γδύνομαι γοργά, παίρνω την πρώτη ανάσα. Μπρε! Πήρε και σουρπώνει. Αντίκρυ το Πήλιο ψήλωνε βαθυγάλαζο σαν από λουλάκι. Τα χωριά του άσπριζαν στις πλαγιές, σκόρπια μάρμαρα. Στο Βόλο άναβαν τα φώτα και ο ουρανός, ολοπόρφυρος από το ηλιοβασίλεμα, έβγαζε ένα ένα, τρεμόφεγγα τ' αστέρια του. Μου φάνηκε πως ξανάζησα, όταν είδα μπρος μου γνώριμα πρόσωπα. Ξέχασα μια στιγμή και το γιούσουρι και τους κόπους μου και τη δόξα μου ακόμη.

- Τι απόκαμες; ρωτάει ο καπετάν Στραπάτσος.

- Τώρα θα ιδείς του λέω πηδώντας απάνω. Έλα, παιδιά! Τα κουπιά σας. Το δέντρο θα το σύρουμε στο νησί απόψε.

- Μωρέ, τι λες! Δεν έπαθες τίποτα; Δε σ' άγγιξε το στοιχειό! και ρίχνονται όλοι απάνω μου. Με ψηλαφούν, σφίγγουν τα κρέατά μου, κινούν τα μπράτσα μου και ακόμη δεν πιστεύουν πως είμαι γερός.

- Μα τραβάτε, παιδιά, λέω· το δέντρο κόπηκε.

Ρίχνονται στα κουπιά· τραβούν με δύναμη. Ναι! Αντί να σύρει μπροστά, πίσω πήγαινε το καϊκι μας.

- Μωρέ, μας γελάς· λέει ο καπετάνιος αγαναχτισμένος. Τι μολογάς πως έκοψες το γιούσουρι;

- Μα τον Αϊ – Νικόλα, το 'κοψα του κάνω· τράβα! Τ' ήθελες, να τ' αποκόψω, για να με πλακώσει από κάτω; Δυο τραβήματα θέλει και θα 'ρθει με τις ρίζες του.

Αρχίζουμε πάλι το τράβημα. Κάπου μια ώρα έτσι παιδευτήκαμε. Άκουες τους σκαρμούς κι ετριζοβόλουν. Πείσμα έπιασε τους ναύτες και αντρείεύνταν σαν ξωτικά. Ο καπετάν Στραπάτσος, ξετρελαμένος από χαρά και περηφάνεια, ψυχή έδινε σε όλους με τις φωνές του:

- Ω – ω! ... Ω – ω! ... Γεια σας, παλικάρια! ... Ίσα, λιοντάρια μου! ... Ντροπή μας! Μωρέ ίσα, τίγρηδες! ...

Και τα παλικάρια, τα λιοντάρια, οι τίγρηδες έχωναν βαθιά το κουπί και το έπαιρναν πίσω με τόση δύναμη που έλεγες τώρα θα γίνει σύψαλα. Τέλος, βαθύ μούγκρισμα αντήχησε κι η θάλασσα σήκωσε τρανό κύμα καταπάνω μας. Το καϊκι πέταξε γοργόφτερο εμπρός. Αμέσως μέγα κήτος φάνηκε να πιάνει απ' άκρη σ' άκρη τον κόρφο. Ήταν το γιούσουρι.

- Να ιδώ! Κι εγώ να ιδώ! ...

Τρέχουν όλοι στην πρύμη να γνωρίσουν το στοιχειό. Το βλέπουν και σταυροκοπιούνται φοβισμένοι.

- Εμπρός! Λέω στον καπετάν Στραπάτσο. Να το βγάλουμε όξω τώρα που νύχτωσε...

Μόλις βγήκαμε από τον κόρφο, Γοργόνα οργισμένη μας απάντησε η Νοτιά. Ο ουρανός έσβησε τ' αστέρια του, έκρυψε τα σύνορά του. Άδης το σκότος απλώθηκε απάνω μας. Το κύμα ψήλωνε βουνό, ανέμιζε φωσφορούχους τους αφρούς κι έχυνε φως κατάσπρο, θαμπό και άχαρο περίγυρα. Τι άλογα και τι άτια! Τι φώκες και τι φάλαινες! Κλωθογύριζαν κοπαδιαστά, βρουχιόνταν και αλάλαζαν στο σύσκοτο εκείνο χάος. Ν' ανησυχώ άρχισα. Δεν ήταν θάλασσα εκείνη· ήταν θυμός και σείσμα, κατάρρα και χολή, φαρμάκι της άβυσσος.

Όμως τίποτα. Το γιούσουρι σφιχτοδεμένο ακολουθούσε τ' απονέρια που έστρωνε η πρύμη της σκάφης μας. Το άκουα να δέρνεται κάποτε και να ρουχνίζει, σαν ζωντανό που παίρνει ανήφορο. Ντροπή το είχε πως νικήθηκε και πάσχιζε με κάθε τρόπο ν' απαλλαγεί. Μα ποιος το άφηνε; Μέσα στο άγριο πέλαγο μία ξεχώριζα ταρναριστή φωνή, τη φωνή του διαλαλητή· ένα γνώριζα αίσθημα, το θάμασμα των γερόντων μας. Ένα πόθο, την ευχή των κοριτσιών:

- Να λεβεντονιός για να γίνει άντρας μας!

Με το χάραμα είδα κατάπλωρα συγνεφοσκεπασμένο το νησί μας. Τρία μίλια θέλαμε ακόμη. Μα τρία γερά. Τα μπρά-

τσα λύθηκαν όλη νύχτα επάνω στο κουπί. Τα πρόσωπα σου-
ρωσαν· τα μάτια θόλωσαν. Ζάρες έκαμε το μέτωπο· άσπρισαν
τα κατάμαυρα μαλλιά, σαν να κύλησαν στογός* τα χρόνια
επάνω μας... Ο καπετάνιος ξαπλωμένος τ' ανάσκελα στον
πάγκο, έμοιαζε πτώμα. Οι λαμνοκόποι, αμίλητοι, κινούσαν
ράθυμα τα κουπιά, σαν μηχανές που κάνουν αναισθητα το
έργο τους. Μόνος εγώ εξακολουθούσα να λάμνω σωστά.
Έρθε μάλιστα πολλές φορές που τους πήρα. Μα τι να κάμω
κι εγώ; Περισσότερος ήταν ο πόθος παρά η δύναμή μου. Το
κύμα επίμενε να ψηλώνει ακόμη, να λιχνίζει και να μας βρέ-
χει και να μας κλυδωνίζει φοβερά.

Τέλος, ρόδισε η ανατολή, φάνηκε ο ήλιος. Φάνηκαν βουρκω-
μένες οι στεριές, θολό το πέλαγο, φιλόξενο το νησί μας αντίκρυ.

- Άλα, παιδιά, και φτάσαμε! φώναξα.

Και πηδώ στην πλώρη ν' αγναντέψω καλά το λιμάνι, να
ιδώ την αμμουδιά όπου θα το ρίξω θρασίμι. Το καϊκι πέταξε
μέσα, δυο χάλαρα πήδηξε, άραξε απάνω στον άμμο. Τρέχω
στην πρύμνη και αδειάζω τη γούμενα. Ωιμέ! Σκοινί κομμα-
τιασμένο κρατώ μόνο στα χέρια μου!

Τι έγινε το άκαρπο δεντρί; Κάτω βρίσκεται στον κόρφο
του Βόλου, απάνω στο θεόχτιστο πάγκο του, με τις λεπιδωτές

* στογός=σωρός

ρίζες, αρκουδοντυμένο τον κορμό, κλαδιά και παρακλάδια
του πέρα δώθε, λες και πάσχει να κλείσει όλα στο δίχτυ του.
Ακόμη το παραδίνουν γενιά σε γενιά οι ναύτες και πάει από
πατέρα σε παιδί, από παιδί σ' εγγόνι, πάντα μεγάλο, θαμαστό
πάντα, σκληρό σαν σίδερο, δυνατό σαν λέοντας... ψυχωμένο
και αθάνατο σαν στοιχειό.

Κι εγώ, Γιάννος ο Γκάμαρος, νέος Αϊ – Γιώργης του νησι-
ού, εβδομηντάρης κι ετοιμόρροπος τώρα, δε θα θαλασσοδέρ-
νομαι παρά για το καρβέλι!